

[J. P. Larsen.]

Indledning, og naar jeg omtaler det nu, er der kun, fordi det er fremdraget under Debatten.

Jeg skal saa omtale det saakaldte Hammerum-Privilegium, fordi jeg synes, at man fra denne Talerstol saavel som andetsteds har argumenteret angaaende dette Privilegium paa en Maade, som lader formode, at de fleste, som udtaler sig derom, ikke kender dette Privilegium, ikke ved, hvad dets Oprindelse egentlig er. Den højtærede Minister gav en kort Udredning, og denne vil jeg gerne supplere.

Det ærede Medlem Hr. Vejen udtalte i Gaar, at det er et Reskript, som for visse Egnes Vedkommende giver Folk, der øver Husfid, Tilladelse til at gaa omkring i det øvrige Land og falbyde denne Husfid. Nej, det er ikke rigtigt, saaledes har det sig ikke med dette Privilegiums Oprindelse. Det er en Handel, der er betydelig ældre end Reskriptet af 1741, den var paa det Tidspunkt allerede meget gammel, og den skyldtes et Ønske hos Københavns Befolkning om at komme i Besiddelse af disse hjemmegjorte Varer fra disse Egne i Jylland.

I Modsætning til de mere velhavende i Borgerskabet, som brugte de finere Klædevarer, ønskede man fra den jævneres Befolknings Side at komme i Forbindelse med disse jydsk Producenter og faa denne Husfidsvare, og derfor var der handlende i København, som havde Forbindelse med Producenterne i Jylland, og som handlede med disse Varer. Men det satte man sig imod fra Landfiskalens Side, idet denne erklærede en saadan Handel for at være, hvad man den Gang kaldte Landprang, og derfor burde man have det ud af Verden. For at hindre, at denne Handel blev lagt øde eller blev gjort umulig, udkom der et Reskript af 1741, som ikke er ret langt, og som jeg anmoder om Formandens Tilladelse til at citere, da jeg tror, det kan være nyttigt, at det findes paa et tilgængeligt Sted, det er ikke saa nemt at faa fat i.

Reskriptet lyder saaledes:

„Det er andraget, at endeel Borgere og Hosekræmmere i Kjøbenhavn alene nære dem af at indkjøbe, og igjen til andre Kongelige Undersaatter at forhandle de Vare af Uldne- og Traadstrømper, samt Vadmel og Lærred, som Bønderfolk i Jylland udi de 4 Herreder, Hamrum-, Bøvling-, Lysgaard- og Uldborg-Herred forfærdige; men at de nu i saadan Handel af Landfiscalerne hindres, under Foregivende at det er Landprang. Paa det at bemeldte Hose-

kræmmere derudi ingen Hinder eller Forfang skal skee, siden det er en Handel, som de i mange Aar til Undersaatternes Nytte og Fornødenhed med fornævnte Herreders Indvaanere skal have drevet, og i ingen Maade for Landprang bør ansees, eftersom det billigen bør være saadanne, der boe paa Landet, uforment at sælge de Vare, som de med egne Hænder saaledes forarbejde, til hvem de lyste, og de dem beqvemmeligst kan afsætte, og allerhelst til disse Hosekræmmere, der ikke som Omløbere kan ansees, men ere Borgere i Kjøbenhavn: saa befales,

At Stiftbefalingsmanden alvorligen tilholder Landfiscalen og alle Andre, under hvad Prætext det være kunde, at entholde sig fra at hindre eller forbyde bemeldte Hosekræmmere med Hamrum-, Bøvling- og Uldborg [resp. Lysgaard] Herreders Indvaanere, saaledes herefter, som hidintil skeet er, at handle; ligesom Kongen og vil, at det maa staae bemeldte Indvaanere frit for, at sælge og afhænde de af dem forarbejdede uldne og linnede Vare til hvem de selv lyste, og hvor de samme beqvemmeligst og bedst til deres Tarv og Nytte kan afsætte og forhandle.“

Saaledes lyder Privilegiet. Men hvordan har denne Industri saa udviklet sig? Fra at være en speciel Husfidindustri er den gaaet over til at blive en virkelig Industri, og det fremgaar af en Indberetning af 1905, da Provinshandelskammeret var ude efter dette Privilegium, at man ikke længere med Haanden forarbejder disse Varer, men har indført baade Strikkesmaskiner og Rundvæve, hvorpaa man endog af maskinspundet Garn forfærdiger de Vare, der forhandles, og det endda ikke som helt færdige Fabrikata, men nærmest som Halvfabrikata, der saa fuldt færdiggøres og sammenmaskes andre Steder og af andre Mennesker.

Men det kan ikke nægtes, at det er en Industri, som paa det Tidspunkt og vel ogsaa nu betyder ikke saa ganske lidt for Beboerne i de paagældende Herreder. Jeg indskyder den Bemærkning, at Reskriptet gælder ikke for Herning, efter at den er blevet Købstad.

Om de, der gaar og forhandler eller giver det Udseende af, at de forhandler disse Husfidsvare, som ikke er egentlig Husfid mere, brugte jeg i Gaar det Udtryk: den om sig gribende Handel. Det er ikke rigtigt, Ulddyernes Antal tager ikke til, tværtimod, det tager meget stærkt